

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖJŲ ATLYGINIMŲ ĮSTATYMO (2008 M. LAPKRIČIO 6 D. REDAKCIJA) 4 STRAIPSNIO 2 DALIES 2 PUNKTO, 5 STRAIPSNIO 1 DALIES, 6 STRAIPSNIO 1 DALIES ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2011 m. vasario 14 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkui Rimantui Jonui Dagiui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2011 m. vasario 1 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 27/2009-29/2009-30/2009-31/2010-53/2010-55/2010 pagal:

1) pareiškėjo – Kauno apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-37/2009);

2) pareiškėjo – Šiaulių apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-39/2009);

3) pareiškėjo – Šiaulių apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-40/2009);

4) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 5 straipsnio 1 dalis (2008 m. lapkričio 6 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat ar Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis (2008 m. lapkričio 6 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29, 48 straipsniams (prašymas Nr. 1B-34/2010);

5) pareiškėjo – Vilniaus rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis (2008 m. lapkričio 6 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29, 48, 109 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-64/2010);

6) pareiškėjo – Kauno apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-74/2010).

Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 25 d. sprendimu pareiškėjų prašymai buvo sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 27/2009-29/2009-30/2009-31/2010-53/2010-55/2010.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjas – Kauno apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-37/2009).

2. Pareiškėjas – Šiaulių apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-39/2009).

3. Pareiškėjas – Šiaulių apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą.

Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-40/2009).

4. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 5 straipsnio 1 dalis (2008 m. lapkričio 6 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis (2008 m. lapkričio 6 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 29, 48 straipsniams (prašymas Nr. 1B-34/2010).

5. Pareiškėjas – Vilniaus rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis (2008 m. lapkričio 6 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 29, 48, 109 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-64/2010).

6. Pareiškėjas – Kauno apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-74/2010).

II

1. Pareiškėjų – Kauno apygardos administracinio teismo, Šiaulių apygardos administracinio teismo, Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymai dėl Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 5 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijai grindžiami šiais argumentais.

Pagal iki Teisėjų atlyginimų įstatymo įsigaliojimo galiojusį teisinį reguliavimą į teisėjų darbo stažą priedams apskaičiuoti buvo įskaitomas ir advokato darbo stažas.

Pagal ginčijamą Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktą teisėjų atlyginimo sudedamoji dalis yra priedas už ištarnautus valstybei metus, kuris apskaičiuojamas pagal šio įstatymo 5 straipsnį. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams yra mokamas priedas už ištarnautus valstybei metus nuo 1990 m. kovo 11 d. einant pareigas, nurodytas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 1–4 dalyse ir 5 dalies 1–4 punktuose (išskyrus savivaldybės tarybos narius, kurie nebuvo merais ir mero pavaduotojais). Į ištarnautus valstybei metus įskaitomi laikotarpiai, nurodyti minėto įstatymo 42 straipsnio 1 dalyje, apskaičiuoti pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės

patvirtintas Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklės.

Ginčijamu teisiniu reguliavimu nustatčius, kad priedas teisėjams yra mokamas už ištarnautus Lietuvos valstybei metus nuo 1990 m. kovo 11 d. einant pareigas, nurodytas Valstybės tarnybos įstatyme, advokato darbo stažas nebėra įskaitomas į ištarnautą laiką, už kurį teisėjams mokamas priedas. Taigi, pareiškėjų teigimu, teisėjams, turintiems advokato darbo stažą, ginčijamu teisiniu reguliavimu buvo sumažinti iki Teisėjų atlyginimų įstatymo įsigaliojimo apskaičiuoti ir taikyti pareiginės algos priedai.

Įstatymų leidėjas, įstatymu nustatydamas teisėjų atlyginimus, turi atsižvelgti į teisminės valdžios ir teisėjo konstitucinį statusą ir negali paneigti iki Teisėjų atlyginimų įstatymo įsigaliojimo buvusių teisėjų nepriklausomumo garantijų, *inter alia* jų socialinių garantijų.

Ginčijamas teisinis reguliavimas, suponuojantis advokato darbo stažą turinčių teisėjų pareiginių algų priedų sumažinimą, pareiškėjų nuomone, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsniui ir pažeidžia vieną esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – teisinio saugumo principą, kuris reiškia, kad valstybė turi pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti teisinių santykių subjektų teises, gerbti teisėtus interesus ir lūkesčius. Pareiškėjai abejoja, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas ir 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, ir, remdamiesi oficialiąja konstitucine teisėjų ir teismų nepriklausomumo doktrina, pabrėžia, kad teisėjų atlyginimo bei kitų socialinių garantijų apsauga yra vienas iš reikalavimų, užtikrinančių teisėjų nepriklausomumą. Pareiškėjas – Kauno apygardos administracinis teismas taip pat abejoja, ar ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, nes į teisėjo darbo stažą neįskaitant advokato darbo stažo advokatais dirbę teisėjai yra diskriminuojami.

2. Pareiškėjų – Vilniaus apygardos administracinio teismo ir Vilniaus rajono apylinkės teismo prašymai dėl Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijai grindžiami šiais argumentais.

Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisėjams už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis atliekant teisėjo funkcijas išmokama ne didesnė kaip pareiginės algos dydžio vienkartinė priemoka, kuri negali viršyti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme teismui nustatytų asignavimų darbo užmokesčiui, taip pat kad jeigu šių lėšų nepakanka arba jeigu teisėjas institucijoje nėra išdirbęs visų metų, priemokos dydis perskaičiuojamas proporcingai esamoms darbo užmokesčio lėšoms ir tais metais dirbtam laikui.

Pareiškėjai abejoja, ar toks teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio nuostatai, nes juo apribota teisėjų galimybė gauti atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių, poilsio dienomis – jis ribojamas pareiginės algos dydžiu ir esamomis lėšomis. Pareiškėjai,

remdamiesi oficialiaja konstitucine doktrina, pažymi, kad pagal Konstituciją negali būti tokios situacijos, kad valstybės tarnautojui, kuris dirba poilsio, švenčių dienomis, nakties metu, dirba kenksmingomis, labai kenksmingomis ar pavojingomis darbo sąlygomis, atlieka įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomas užduotis, atliekamas viršijant nustatytą darbo trukmę, būtų nemokama arba už šį darbą nebūtų apmokama teisingai. Pareiškėjai taip pat abejoja Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio atitiktimi Konstitucijos 29 straipsniui ir nurodo, kad įstatymų leidėjas nepagrįstai išskiria teisėjus iš kitų asmenų (kuriems mokamas net padidintas atlyginimas už viršvalandžius ir pan.), taip pat kad tos pačios instancijos teismuose dirbantys teisėjai gali gauti skirtingą apmokėjimą už darbą.

Pareiškėjų nuomone, ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnyje įtvirtintam teisėjo ir teismų nepriklausomumo principui, kuriuo siekiama teisingumą vykdančius teisėjus apsaugoti tiek nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių poveikio, tiek nuo kitų valdžios įstaigų ir pareigūnų, politinių ir visuomeninių organizacijų, komercinių ūkinių struktūrų, juridinių ir fizinių asmenų įtakos.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovo Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininko R. J. Dagio rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis, 6 straipsnio 1 dalis Konstitucijai neprieštaruoja. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

1. Pagal Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymą advokatų veikla yra teisinių paslaugų teikimas. Advokato veikla nėra komercinė ūkinė, tačiau vertinant šios veiklos pobūdį ji negali būti traktuojama kaip tarnyba Lietuvos valstybei.

Pripažinus, kad advokato veikla yra įskaitoma į Lietuvos valstybei išstarnautus metus, reikėtų daryti prielaidą, kad teisėjas, nustojęs eiti savo pareigas ir pradėjęs verstis advokato veikla, taip pat galėtų reikalauti, kad advokato profesinės veiklos laikas būtų įskaitomas į teisėjo darbo stažą. Kita vertus, valstybei išstarnauti metai ar valstybės tarnybos stažas yra universalios sąvokos, nes jų turinys svarbus reguliuojant ne tik teisėjų, bet ir valstybės tarnautojų teises. Preziumuojant, kad advokato veikla įskaitytina į Lietuvos valstybei išstarnautus metus, ji turi būti įskaitoma ir į valstybės tarnautojų valstybės tarnybos stažą.

2. Teisėjų atlyginimų įstatymu buvo nustatyti didesni, palyginti su nustatytais pagal iki tol galiojusį reguliavimą, pareiginių atlyginimų koeficientai, kurie kompensavo teisėjų atlyginimų pokyčius. Teisėjų atlyginimų įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad Teisėjų atlyginimų įstatyme nustatomi nauji Konstitucinio Teismo pirmininko ir teisėjų atlyginimų koeficientai yra apskaičiuoti pagal iki šio įstatymo įsigaliojimo buvusį teisėjams faktiškai mokėtą

atlyginimą. Nauji bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, apygardų teismų, apygardų administracinių teismų) teisėjų pareiginių algų koeficientai nustatyti atsižvelgus į iki šio įstatymo įsigaliojimo nurodytų sistemų ir grandžių teismų teisėjams faktiškai mokėtų atlyginimų maksimalius dydžius (pagal teismų pateiktą informaciją) ir įvertinus tai, kad teisėjams yra nustatytas priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus, kuris mokamas pagal Teisėjų atlyginimų įstatymo 5 straipsnį. Teisėjų atlyginimų įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad „apylinkių teismų teisėjų (išskyrus teismų pirmininkus ir pavaduotojus) pareiginių algų koeficientai padidinti dviem pareiginės algos koeficiento punktais, palyginus su dabartiniu metu faktiškai gaunamais atlyginimais“.

3. Teisėjų darbo užmokesčio sudedamosios dalies – vienkartinės priemokos reguliavimas ne vieną kartą buvo keičiamas ir derinamas su kitomis Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo nuostatomis. 2008 m. gegužės 27 d. pateikto Teisėjų atlyginimų įstatymo projekto aiškinamajame rašte minimas siekis sutvarkyti teisėjų darbo apmokėjimo reglamentavimą atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo nutarimus paskatino 2008 m. lapkričio 6 d. priimti Teisėjų atlyginimų įstatymą. Teismų įstatyme buvo numatyta tik galimybė gauti papildomas 14 kalendorinių dienų atostogas už darbą po darbo valandų, poilsio ir švenčių dienomis, todėl, R. J. Dagio teigimu, Teisėjų atlyginimų įstatymu norėta nustatyti palankesnę, palyginti su nustatyta pagal galiojusį reglamentavimą, kompensavimo galimybę.

Teisėjas pagal jo atliekamas pareigas ir specifinį statusą negali būti priskirtas prie valstybės tarnautojų ar darbuotojų, jo darbo laiko taip pat nereikėtų laikyti normuotu pagal Lietuvos Respublikos darbo kodekso taisykles, nes toks reglamentavimas susijęs išimtinai su darbo teisinių santykių įgyvendinimu, o teisėjai yra niekam nepavaldūs, tad teisėjų darbo laiko normavimas nesiderintų su jų nepriklausomumo garantijomis. Taigi, atsižvelgiant į tai, jiems yra nustatyta atskira, specifinė apmokėjimo už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis tvarka.

Pareiga skirti pakankamai lėšų teisėjų atlyginimams turėtų būti įgyvendinama svarstant valstybės biudžetą. Tačiau, nepaisant išskirtinės teisminės valdžios padėties ir teisėjų nepriklausomumo konstitucinių garantijų svarbos, valstybės biudžetas nėra beribis ir apsaugotas nuo specifinių aplinkybių, lemiančių sunkią ekonominę, finansinę padėtį. Būtent dėl to vienkartinių priemonių už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis pagal turimas lėšas mokėjimo tvarka negali būti laikoma prielaida pažeisti teisėjų nepriklausomumą.

Atsižvelgiant į 15-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje parengtą Krizės įveikimo planą, jame numatyta tikslą subalansuoti pinigų srautus, daugybę teisės aktų pataisų, padedančių stabilizuoti valstybės biudžeto deficitą (buvo pakeisti teisės aktai, juose numatant

mažinti iš valstybės biudžeto finansuojamų institucijų ir įstaigų darbuotojų atlyginimus, pakeisti mokesčius reguliuojantys teisės aktai ir pan.), darytina išvada, kad būtent tokioje situacijoje įvairių valstybės valdymo sričių finansavimo mažinimas gali būti paaiškinamas objektyviomis aplinkybėmis.

IV

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui savo paaiškinimus pateikė ir į teisėjų klausimus atsakė specialistės – Nacionalinės teismų administracijos Teisės ir personalo skyriaus vedėja Irma Griškevičiūtė ir Strateginio planavimo skyriaus vyriausioji specialistė Vita Aleksandra Gudelevičiūtė.

V

1. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Seimo atstovas Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkas R. J. Dagys iš esmės pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus ir atsakė į teisėjų klausimus.

2. Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėjo ir į teisėjų pateiktus klausimus atsakė specialistės I. Griškevičiūtė ir V. A. Gudelevičiūtė.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjai – Kauno apygardos administracinis teismas (prašymas Nr. 1B-37/2009), Šiaulių apygardos administracinis teismas (prašymai Nr. 1B-39/2009, 1B-40/2009) prašo ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (prašymas Nr. 1B-34/2010) prašo ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 29, 48 straipsniams.

3. Pareiškėjas – Vilniaus rajono apylinkės teismas (prašymas Nr. 1B-64/2010) prašo ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 29, 48, 109 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

4. Pareiškėjas – Kauno apygardos administracinis teismas (prašymas Nr. 1B-74/2010) prašo ištirti, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

5. Pareiškėjai – Vilniaus apygardos administracinis teismas, Vilniaus rajono apylinkės

teismas, Kauno apygardos administracinis teismas prašo ištirti tam tikrų Teisėjų atlyginimų įstatymo nuostatų atitiktį *inter alia* visam Konstitucijos 29 straipsniui, tačiau iš prašymų argumentų matyti, kad pareiškėjai abejoja, ar ginčijamos Teisėjų atlyginimų įstatymo nuostatos neprieštarauja *inter alia* Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

6. Pareiškėjai – Vilniaus apygardos administracinis teismas, Vilniaus rajono apylinkės teismas prašo ištirti tam tikrų Teisėjų atlyginimų įstatymo nuostatų atitiktį *inter alia* visam Konstitucijos 48 straipsniui, tačiau iš prašymų argumentų matyti, kad pareiškėjai abejoja, ar ginčijamos Teisėjų atlyginimų įstatymo nuostatos neprieštarauja *inter alia* Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“.

7. Pareiškėjai – Kauno apygardos administracinis teismas, Šiaulių apygardos administracinis teismas, Vilniaus rajono apylinkės teismas prašo ištirti tam tikrų Teisėjų atlyginimų įstatymo nuostatų atitiktį *inter alia* visam Konstitucijos 109 straipsniui, tačiau iš prašymų argumentų matyti, kad jie abejoja, ar ginčijamos Teisėjų atlyginimų įstatymo nuostatos neprieštarauja *inter alia* Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai.

8. Pažymėtina, kad iš pareiškėjų pateiktų argumentų matyti, jog jie abejoja, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijai tiek, kiek darbo advokatu laikotarpis nėra įskaitomas į stažą priedams už ištarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti.

Taip pat pažymėtina, kad iš pareiškėjų pateiktų argumentų matyti, jog jie abejoja, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijai tiek, kiek ribojama teisėjų teisė gauti teisingą atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių ir poilsio dienomis.

9. Atsižvelgdamas į pareiškėjų prašymuose pateiktus argumentus, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje tirs, ar:

– Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis tiek, kiek darbo advokatu laikotarpis nėra įskaitomas į stažą priedui už ištarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis tiek, kiek ribojama teisėjų teisė gauti teisingą atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių ir poilsio dienomis, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

10. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi užtikrinti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje. Konstitucinis Teismas konstitucinį teisingumą

vykdo tirdamas, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai, Respublikos Prezidento aktai, Vyriausybės aktai neprieštarauja Konstitucijai. Konstitucijoje nėra nustatyta, kad Konstitucinis Teismas gali netirti kurių nors įstatymų ar kitų teisės aktų. Taigi Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus ir privalo nagrinėti visų Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nurodytų teisės aktų atitiktį Konstitucijai, *inter alia* ir tų, kuriais nustatomos visų Lietuvos Respublikos teismų teisėjų socialinės (materialinės) garantijos (Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimas).

II

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs tam tikrų Teisėjų atlyginimų įstatymo nuostatų atitiktį *inter alia* konstituciniam teisinės valstybės principui.

1.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas – universalus principas, kuriuo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija, kad konstitucinis teisinės valstybės principas aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio, kad minėto konstitucinio principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose. Konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas. Konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų. Pabrėžtina, kad visų teisėkūros subjektų diskreciją riboja aukščiausioji teisė – Konstitucija. Visi teisės aktai, visų valstybės ir savivaldybių institucijų bei pareigūnų sprendimai turi atitikti Konstituciją, jai neprieštarauti.

Konstitucinis teisinės valstybės principas itin talpus, jis apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų. Konstituciniu teisinės valstybės principu turi būti vadovaujama ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas). Kiekvieno teisės instituto atitiktis Konstitucijai turi būti vertinama pagal tai, kaip tas institutas atitinka konstitucinius teisinės valstybės principus (Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas).

1.2. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas. Konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2002 m. lapkričio 5 d., 2003 m. kovo 4 d., 2003 m. kovo 17 d., 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas). Šie principai *inter alia* suponuoja tai, kad valstybė privalo vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui. Kaip yra konstatavęs

Konstitucinis Teismas, neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise (Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimas).

1.3. Konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas ir nuo Konstitucijoje, *inter alia* jos 29 straipsnyje, įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo (Konstitucinio Teismo 2006 m. balandžio 14 d., 2010 m. kovo 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinio asmenų lygybės principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant; konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais (Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d., 2002 m. balandžio 23 d., 2003 m. kovo 4 d., 2003 m. liepos 4 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2005 m. lapkričio 10 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2010 m. vasario 3 d., 2010 m. kovo 22 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas) bei įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai (Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas).

Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia galimybės įstatymu nustatyti nevienodą, diferencijuotą teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, atžvilgiu, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą. Diferencijuotas teisinis reguliavimas, kai jis taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu juo siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų arba jeigu tam tikrų ribojimų ar sąlygų nustatymas yra susijęs su reguliuojamų visuomeninių santykių ypatumais, savaime nelaikytinas diskriminaciniu (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. balandžio 29 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokio masto skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teisinės aplinkybes. Pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai (Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d., 1997 m. lapkričio 13 d., 2003 m. liepos 4 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas). Konkrečios teisės normos atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui galima įvertinti tik atsižvelgus į visas

turinčias reikšmės aplinkybes (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas).

2. Kaip minėta, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje tirs Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalies atitiktį *inter alia* Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“.

2.1. Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d., 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimuose yra konstatavęs, kad Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta kiekvieno piliečio teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra prielaida įgyvendinti daugelį kitų konstitucinių teisių, *inter alia* viena svarbiausių prielaidų įgyvendinti Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintą nuosavybės teisę; asmeniui, kuris atliko pavestą darbą, pagal Konstituciją atsiranda teisė reikalauti, kad jam būtų sumokėtas visas pagal teisės aktus priklausantis darbo užmokestis (atlyginimas), taip pat kad jis būtų sumokėtas nustatytu laiku, taigi ir valstybės tarnautojų darbo užmokestis turi būti mokamas įstatymų nustatytu laiku; ši asmens teisė yra garantuojama, saugoma ir ginama kaip nuosavybės teisė; pagal Konstituciją negali būti tokios teisinės situacijos, kad valstybės tarnautojui, kuris atliko pavestą darbą, už šį darbą nebūtų mokama, būtų mokama ne nustatytu laiku arba mokama mažiau negu priklauso pagal įstatymus ir jais remiantis išleistus kitus teisės aktus.

2.2. Konstitucinis Teismas taip pat ne kartą (*inter alia* 2001 m. gruodžio 18 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimuose) yra konstatavęs, kad:

– Konstitucijoje garantuota teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra tiesiogiai susijusi su visų asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms principu; draudžiama mažinti darbo užmokestį dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, politinių įsitikinimų, pažiūros į religiją ir kitų aplinkybių, nesusijusių su dalykinėmis darbuotojo savybėmis, nepasikeitus darbuotojo darbo funkcijoms, darbo apimčiai ir pan.;

– konstitucinė teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra susijusi ir su vienu iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų, t. y. su konstituciniu teisėtų lūkesčių apsaugos principu; jei valstybės tarnautojui (ar kitam darbuotojui) teisės aktuose yra nustatytas tam tikras apmokėjimas už darbą, jis ir turi būti mokamas nustatytą laiką; valstybės tarnautojai (ir kiti darbuotojai) turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius teisės aktus įgytos teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos; teisinį reguliavimą galima keisti tik laikantis iš anksto nustatytos tvarkos ir nepažeidžiant Konstitucijos normų ir principų; būtina *inter alia* laikytis principo *lex retro non agit*; teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių;

– konstitucinis teisėtų lūkesčių apsaugos principas nereiškia, kad valstybės tarnautojams atlyginimas už darbą, kuris mokamas iš valstybės biudžeto ar savivaldybės biudžeto lėšų, apskritai

negali būti mažinamas, – jis gali būti mažinamas tik išimtiniais atvejais ir tik jei tai yra būtina siekiant apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes; net ir tokiais išimtiniais atvejais apmokėjimas už darbą negali būti mažinamas pažeidžiant Konstitucijoje įtvirtintą asmens ir visuomenės interesų pusiausvyrą; apmokėjimas už darbą negali būti mažinamas tik atskiroms darbuotojų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės biudžeto ar savivaldybės biudžeto lėšų, kategorijoms; apmokėjimo už darbą mažinimas turi atitikti konstitucinį proporcingumo principą; įstatymų leidėjas turi išlaikyti pusiausvyrą tarp asmenų, kuriems nustatomas mažiau palankus teisinis reguliavimas, teisių bei teisėtų interesų ir visuomenės bei valstybės interesų.

2.3. Konstitucinis Teismas 2010 m. balandžio 20 d. sprendime pažymėjo, kad pagal Konstituciją netoleruotinos situacijos, kai valstybės tarnautojų atlyginimai esant sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai valstybėje būtų sumažinti neproporcingai, *inter alia* taip, kad atliekančio sudėtingą darbą aukštos kvalifikacijos valstybės tarnautojo atlyginimo dydis būtų priartintas prie mažiau sudėtingą darbą dirbančio žemesnės kvalifikacijos valstybės tarnautojo atlyginimo ar net suvienodintas su juo arba tam tikrų grupių valstybės tarnautojų atlyginimai būtų sumažinti atsižvelgiant ne į visą gaunamą darbo užmokestį, o tik į atskiras valstybės tarnautojo darbo užmokesčio sudedamąsias dalis ir pan. Tokiais atvejais būtų ne tik paneigti konstituciniai proporcingumo, lygiateisiškumo, teisingumo principai, bet ir nukrypta nuo konstitucinės valstybės tarnybos sampratos bei Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatos, įtvirtinančios žmogaus teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą.

2.4. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 48 straipsnio 1 dalį, negali būti tokios situacijos, kad teisėjui, vykdančiam Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse ir kituose įstatymuose nurodytas teisėjo funkcijas, kurios turi būti vykdomos po darbo valandų, poilsio bei švenčių dienomis, būtų nemokama arba už šį darbą nebūtų apmokama teisingai.

2.5. Pažymėtina ir tai, kad teismų vadovai (jų pavaduotojai, padalinių pirmininkai ir pan.) turi organizuoti teismų darbą, *inter alia* darbą po darbo valandų, poilsio bei švenčių dienomis, taip, kad teisėjų atlyginimams nustatyti asignavimai būtų naudojami racionaliai.

3. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs, ar ginčijamos Teisėjų atlyginimų įstatymo nuostatos neprieštarauja *inter alia* Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, kurioje nustatyta, kad teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi.

3.1. Konstitucinis Teismas savo aktuose yra suformavęs plačią oficialiąją konstitucinę teisėjo ir teismų nepriklausomumo doktriną, kurioje konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo imperatyvas aiškinamas konstitucinio teisinės valstybės principo (kuris, kaip ne kartą savo aktuose yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, integruoja įvairias Konstitucijoje įtvirtintas, jos saugomas ir ginamas vertybes ir kuriuo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir

pati Konstitucija) kontekste (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai).

3.2. Teisingumo vykdymo funkcija lemia išskirtinį konstitucinį teisėjo statusą, kurį atskleidžia įvairios Konstitucijos nuostatos, įtvirtinančios ne tik teisėjo ir teismų nepriklausomumą vykdant teisingumą (109 straipsnio 2 dalis), bet ir negalimumą teisėjui užimti jokių kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo, komercijos ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse, gauti kitokį atlyginimą, išskyrus teisėjo atlyginimą bei užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą, dalyvauti politinių partijų ir kitų politinių organizacijų veikloje (113 straipsnis), draudimą kištis į teisėjo veiklą, teisėjo asmens neliečiamybę (114 straipsnis) ir kt. Pagal Konstitucijos 104 straipsnį Konstitucinio Teismo teisėjams taikomi darbo ir politinės veiklos apribojimai, nustatyti teismų teisėjams (3 dalis), Konstitucinio Teismo teisėjai turi tokią pat asmens neliečiamybės teisę kaip ir Seimo nariai (4 dalis). Pabrėžtina, kad teisėjo ir teismų nepriklausomumas – ne savitiksliis dalykas, bet vienas iš esminių demokratinės teisinės valstybės principų, būtina žmogaus teisių ir laisvių apsaugos sąlyga. Teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, jai neprieštaraujančiuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai).

3.3. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad teismai, kurie pagal Konstituciją vykdo teisminę valdžią Lietuvoje, priskirtini ne vienai, bet dviem arba (jeigu tai, paisant Konstitucijos, yra nustatyta atitinkamuose įstatymuose) daugiau teismų sistemų; šiuo metu pagal Konstituciją ir įstatymus Lietuvoje yra trys teismų sistemos: 1) Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; 2) Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje nurodyti Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai sudaro bendrosios kompetencijos teismų sistemą; 3) pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį administracinėms, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai – šiuo metu įstatymais yra įsteigta ir veikia viena specializuotų teismų, būtent administracinių, sistema, kurią sudaro Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir apygardų administraciniai teismai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai).

3.4. Teisėjo ir teismų nepriklausomumas yra nedalomas (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai). Vienas iš svarbių Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo nepriklausomumo aspektų yra tai, kad visi teisėjai, vykdydami teisingumą, turi vienodą teisinį statusą *inter alia* tuo atžvilgiu, kad negali būti nustatomos nevienodos teisėjo nepriklausomumo vykdant teisingumą (sprendžiant bylas), savarankiškumo garantijos; joks teisėjas vykdydamas teisingumą nėra ir negali būti pavaldus jokiame kitame teisėjui ar kurio nors teismo (*inter alia* teismo, kuriame dirba, taip pat aukštesnės grandies ar instancijos

teismo) pirmininkui; kita vertus, teisėjų vienodo teisinio statuso principas nereiškia, kad jų materialinės ir socialinės garantijos negali būti diferencijuojamos pagal aiškius, *ex ante* žinomus kriterijus, nesusijusius su teisingumo vykdymu sprendžiant bylas (pavyzdžiui, pagal asmens darbo teisėju trukmę) (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d., 2007 m. spalio 22 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas 2007 m. spalio 22 d. nutarime yra konstatavęs, kad teisėjų socialinio (materialinio) pobūdžio garantijos gali būti diferencijuojamos (paisant Konstitucijos) pagal su teisingumo vykdymu sprendžiant bylas nesusijusius kriterijus, pavyzdžiui, pagal asmens darbo teisėju trukmę, tačiau tai anaipol nereiškia, kad asmens darbo teisėju trukmės kriterijus gali būti pakeistas kitu, iš esmės skirtingu, kriterijumi, pavyzdžiui, teisės aktuose nustatytas tam tikrą kalendorinę datą (ją tiesiogiai nurodžius arba susiejus su koku nors teisiniu faktu, kaip antai kokio nors teisės akto įsigaliojimu), nuo kurios asmeniui pradėjus dirbti teisėju arba nutrūkus jo įgaliojimams tam tikros jam nustatytos (taikomos) socialinės (materialinės) garantijos skirtųsi nuo tų, kurios nustatytos (taikomos) kitų tos pačios teismų sistemos ir tos pačios grandies teismų (bendrosios kompetencijos ir pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų) teisėjams. Taigi tos pačios teismų sistemos ir tos pačios grandies teismų teisėjų atlyginimų negalima diferencijuoti (taip pat ir taikant teisę) pagal tai, kada tam tikro dydžio teisėjų atlyginimai buvo nustatyti (*inter alia* pagal tai, ar asmuo atitinkamo teismo teisėju pradėjo dirbti iki nustatant to teismo teisėjo tam tikro dydžio atlyginimą, ar po to).

Iš Konstitucijos kylantis teisėjų vienodo teisinio statuso principas taip pat negali būti aiškinamas kaip neleidžiantis papildomas funkcijas vykdantiems teisėjams – teismų vadovams (jų pavaduotojams, padalinių pirmininkams ir pan.) papildomai atlyginti už atitinkamą organizacinį darbą – už papildomą darbą turi būti papildomai atlyginama (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai).

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* vienodo teisėjų statuso principą, teisėjų, kad ir kokios teismų sistemos teisėjai jie būtų, atlyginimų įtvirtinimo principai, *inter alia* jų sudedamosios dalys, turi būti tokie patys.

3.5. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad teisėjo ir teismų nepriklausomumas yra ne privilegija, bet viena svarbiausių teisėjo ir teismų pareigų, kylanti iš Konstitucijoje garantuotos kiekvieno asmens, manančio, kad jo teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, teisės turėti nešališką ginčo arbitražą, kuris pagal Konstituciją ir įstatymus iš esmės išspręstų kilusį teisinį ginčą (Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. liepos 12 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai). Teisėjo nepriklausomumas yra užtikrinamas *inter alia* įtvirtinus teisminės valdžios, kaip visavertės, savivaldą, finansinį ir materialinį techninį aprūpinimą, nustatytas teisėjo įgaliojimų trukmės

neliečiamumo (juo siekiama užtikrinti, kad teisėjas, kad ir kokios politinės jėgos būtų valdžioje, išliktų nepriklausomas ir nebūtų verčiamas taikytis prie galimos politinių jėgų kaitos), teisėjo asmens neliečiamumo, teisėjo socialines (materialines) garantijas (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas).

3.6. Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad teisėjas, kuriam tenka pareiga nagrinėti visuomenėje kylančius konfliktus, taip pat asmens konfliktus su valstybe, turi būti ne tik aukštos profesinės kvalifikacijos bei nepriekaištingos reputacijos, bet ir materialiai nepriklausomas, saugus dėl savo ateities (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai). Teisėjo atlyginimo ir kitų socialinių (materialinių) garantijų konstitucinės apsaugos imperatyvas kyla iš Konstitucijoje (*inter alia* jos 109 straipsnyje) įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, kuriuo siekiama teisingumą vykdančius teisėjus apsaugoti tiek nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių poveikio, tiek nuo kitų valdžios įstaigų ir pareigūnų, politinių ir visuomeninių organizacijų, komercinių ūkinių struktūrų, kitų juridinių ir fizinių asmenų įtakos. Konstitucinis Teismas 2001 m. liepos 12 d., 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimuose konstatavo, kad valstybei tenka pareiga nustatyti tokį teisėjo atlyginimą, kuris atitiktų teisminės valdžios ir teisėjo statusą, vykdomas funkcijas ir atsakomybę.

3.7. Konstitucinis Teismas 2000 m. sausio 12 d., 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimuose pažymėjo, kad sąvoka „teisėjo atlyginimas“ apima visas išmokas, mokamas teisėjui iš valstybės biudžeto. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas santykius, susijusius su teisėjų atlyginimų nustatymu, gali įtvirtinti, jog atlyginimas – teisėjo socialinė (materialinė) garantija – susideda ne iš vienos, o iš kelių sudedamųjų dalių, *inter alia* pareiginės algos, priedų, priemokų. Taip pat pažymėtina, kad pagal Konstituciją kurios nors teisėjo atlyginimo sudedamosios dalies mažinimas didinant kitą teisėjo atlyginimo sudedamąją dalį, kai pats teisėjo atlyginimas nemažėja, nereiškia teisėjo atlyginimo, kaip teisėjo socialinės (materialinės) garantijos, mažinimo.

3.8. Iš Konstitucijos kylantis vienodo teisėjų statuso principas suponuoja, kad tos pačios teismų sistemos ir tos pačios grandies teismų teisėjai yra lygūs ne tik pagal savo įgaliojimus vykdančią teisingumą (sprendžiant bylas) ir nepavaldumą jokiame kitame teisėjui ar kurio nors teismo (*inter alia* teismo, kuriame dirba, taip pat aukštesnės grandies ar instancijos teismo) pirmininkui, atsakomybę bei imunitetus, Konstitucijos 113 straipsnyje numatytus jų veiklos suvaržymus bei atlyginimo ribojimą, bet ir pagal tai, kad turi būti užtikrinamas tolygus jų darbo krūvis; taigi tos pačios teismų sistemos ir tos pačios grandies teismų teisėjams už darbą turi būti atitinkamai atlyginama nė vieno iš jų nediskriminuojant ir nė vienam netaikant privilegijų ir jiems turi būti nustatytos atitinkamos – nediskriminacinės ir privilegijoms neprilygintos – socialinės (materialinės) garantijos.

3.9. Konstitucija taip pat draudžia mažinti teisėjų atlyginimus ir kitas socialines (materialines) garantijas; bet kokie mėginimai mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines (materialines) garantijas arba teismų finansavimo ribojimas traktuotini kaip kėsینimasis į teisėjų ir teismų nepriklausomumą (Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d., 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimai, 2000 m. sausio 12 d. sprendimas, 2001 m. liepos 12 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Teisėjas, kaip ir kiekvienas asmuo, turi teisę ginti savo teises, teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2007 m. spalio 22 d. nutarimai).

3.10. Iš Konstitucijos kylančios teisėjo nepriklausomumo principo socialinės (materialinės) garantijos (beje, įtvirtintos ir kitų demokratių valstybių teisėje, taip pat įvairiuose tarptautiniuose aktuose) reiškia, kad valstybė turi pareigą užtikrinti teisėjui tokį socialinį (materialinį) aprūpinimą, kuris atitiktų teisėjo statusą jam einant pareigas, taip pat pasibaigus teisėjo kadencijai (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai). Pagal Konstituciją teisėjams nustatytos materialinės ir socialinės garantijos turi būti tokios, kad atitiktų konstitucinį teisėjo statusą ir jo orumą (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai).

Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų teisėjo ir teismų nepriklausomumą, *inter alia* teisėjo socialines (materialines) garantijas, ne tik jam einant pareigas, bet ir nutrūkus jo įgaliojimams; tai darydamas įstatymų leidėjas turi paisyti Konstitucijos normų ir principų; teisėjo socialinės (materialinės) garantijos nutrūkus jo įgaliojimams gali būti įvairios, *inter alia* periodiškai mokamos išmokos, vienkartinės išmokos ir t. t.; konstitucinis pagrindas nustatyti tokias garantijas yra išskirtinis konstitucinis teisėjo statusas, kurį lemia teisingumo vykdymo funkcija, todėl jos gali priklausyti tik nuo su konstituciniu teisėjo statusu susijusių aplinkybių, tačiau negali būti traktuojamos kaip pakeičiančios kitas socialines (materialines) garantijas, kurios buvusiam teisėjui turi būti užtikrinamos kitais pagrindais, taip pat ir tais, kurie visiems dirbantiems asmenims yra bendri; teisėjo socialinės (materialinės) garantijos nutrūkus jo įgaliojimams turi būti realios, o ne vien nominalios (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai).

III

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1991 m. lapkričio 29 d. priėmė nutarimą Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, kuriuo nustatė valstybinių organų vadovų ir kitų pareigūnų, vykdančių valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos funkcijas, laikiną bandomąją darbo apmokėjimo tvarką. Šiuo nutarimu buvo patvirtinti teisėjų tarnybiniai atlyginimai ir priedai už kvalifikacines klases, taip pat buvo nustatyta, kad valstybinių organų vadovams ir

kitiems pareigūnams už darbą esant nukrypimams nuo normalių sąlygų, už viršvalandžius, darbą naktį, poilsio ir švenčių dienomis papildomai mokamos iš darbo apmokėjimo fondo lėšų Lietuvos Respublikos darbo apmokėjimo įstatymu patvirtintos minimalios priemokos, laikantis Lietuvos Respublikos įstatymuose bei normatyviniuose aktuose nustatytos tvarkos.

Šis Vyriausybės nutarimas buvo ne kartą keičiamas.

2. Seimas 1992 m. vasario 6 d. priėmė Teismų įstatymą. Šio įstatymo 46 straipsnyje buvo nustatyta, kad teisėjų atlyginimus ir atlyginimų priedų dydžius nustato Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas.

3. Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas 1992 m. liepos 20 d. priėmė nutarimą Nr. I-2755 „Dėl Lietuvos Respublikos teisėjų tarnybinių atlyginimų ir priedų“, kuriuo teismų teisėjams nustatė priemokas prie tarnybinių atlyginimų už išstarnautus metus. Į teisėjų išstarnautus metus pagal šį nutarimą buvo įskaitomas darbas prokuroru, tardytoju, advokatu, notaru ir teisinis pedagoginis darbas asmenims, turintiems mokslinį laipsnį.

Taigi pagal minėtą nutarimą apskaičiuojant teisėjų priemokas prie tarnybinių atlyginimų už išstarnautus metus darbo advokatu laikotarpis buvo įskaitomas. Šios priemokos buvo apskaičiuojamos pagal nutarimo priedėlį „Priedai prie teisėjų tarnybinių atlyginimų už išstarnautą laiką“, kuriame buvo nustatyti 10–35 procentų priedai.

Nutarime buvo nustatyta, kad šios darbo apmokėjimo sąlygos įsigalioja 1992 m. lapkričio 1 d.

4. Seimas 1993 m. vasario 3 d. priėmė Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų“, kuriuo nustatė, kad iki bus patikslinti atitinkami įstatymai, teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinius atlyginimus nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

5. Seimas 1993 m. vasario 3 d. priėmė Konstitucinio Teismo įstatymą, kuris įsigaliojo 1993 m. vasario 7 d. Šio įstatymo 16 straipsnyje buvo nustatyta, kad Konstitucinio Teismo teisėjui mokamas 30 procentų didesnis negu Aukščiausiojo Teismo teisėjo maksimalus atlyginimas, o Konstitucinio Teismo pirmininkui ar laikinai jo pareigas einančiam teisėjui mokamas 10 procentų didesnis nei Konstitucinio Teismo teisėjo atlyginimas. Taigi santykiškai, susiję su Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimų nustatymu, nuo 1993 m. vasario 7 d. tam tikru aspektu buvo reguliuojami ne Vyriausybės nutarimais, o įstatymu.

6. Vyriausybė 1993 m. kovo 3 d. priėmė nutarimą Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“, kuriuo 35 procentais padidino teisėjų tarnybinių atlyginimų koeficientus, nustatytus Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1992 m. liepos 20 d. nutarimu Nr. I-2755 „Dėl Lietuvos

Respublikos teisėjų tarnybinių atlyginimų ir priedų“, taip pat nustatė, kad minėtu nutarimu patvirtinti priedai už ištarnautus metus teisėjams ir toliau mokami. Vyriausybės 1993 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“ taip pat buvo suteikta teisė teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei valstybės kontrolės pareigūnams ir kitiems darbuotojams taikyti papildomo darbo apmokėjimo sąlygas, kaip numatyta Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarime Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“.

Šis Vyriausybės nutarimas buvo keičiamas ir papildomas, tačiau šiai konstitucinės justicijos bylai reikšmingų pakeitimų padaryta nebuvo.

7. Vyriausybė 1994 m. vasario 3 d. priėmė nutarimą Nr. 74 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, prokuratūros, valstybinio arbitražo, saugumo tarnybos, vidaus reikalų sistemų ir valstybės kontrolės pareigūnų darbo apmokėjimo“, kuriuo 60 procentų padidino *inter alia* teisėjų tarnybinių atlyginimų schemų maksimalius dydžius, neviršydama darbo apmokėjimui 1994 metų Lietuvos valstybės biudžete numatytų lėšų.

Šis Vyriausybės nutarimas buvo keičiamas, tačiau šiai konstitucinės justicijos bylai reikšmingų pakeitimų padaryta nebuvo.

8. Vyriausybė 1997 m. birželio 24 d. priėmė nutarimą Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“, kuriuo patvirtino teismų teisėjų tarnybinius atlyginimus. Šiuo nutarimu taip pat buvo nustatyti teisėjų tarnybinių atlyginimų priedai už ištarnautą laiką. Į teisėjo ištarnautus metus įskaitomas darbo prokuroru, tardytoju, advokatu ir notaru laikas, taip pat teisinio pedagoginio darbo laikas (asmeniui, turinčiam mokslo laipsnį). Nutarimo priede buvo nustatyti teisėjų tarnybinių atlyginimų 10–75 procentų priedai už ištarnautą laiką.

Taip pat paminėtina, kad priėmus šį nutarimą neteko galios *inter alia* Vyriausybės 1993 m. kovo 3 d. nutarimas Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“, Vyriausybės 1994 m. vasario 3 d. nutarimo Nr. 74 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, prokuratūros, valstybinio arbitražo, saugumo tarnybos, vidaus reikalų sistemų ir valstybės kontrolės pareigūnų darbo apmokėjimo“ 1 punktas, kuriuo 60 procentų buvo padidinti *inter alia* teisėjų tarnybinių atlyginimų schemų maksimalūs dydžiai.

9. Vyriausybė 1997 m. birželio 30 d. priėmė nutarimą Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“, kuriuo nutarta neviršijant darbo užmokesčio fondo 2,5 karto padidinti Vyriausybės nutarimais nustatytus

tarnybinius atlyginimus (koeficientus) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkams ir teisėjams, Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkui, skyrių pirmininkams ir teisėjams, apygardos teismų pirmininkams, skyrių pirmininkams ir teisėjams, miestų ir rajonų apylinkių teismų pirmininkams ir jų pavaduotojams. Šis nutarimas buvo taikomas nuo 1997 m. liepos 1 d.

10. Vyriausybė 1999 m. gruodžio 28 d. priėmė nutarimą Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“, kuriuo tarnybiniai atlyginimai (koeficientai) sumažinti nuo 2,5 karto iki 1,75 karto ir nustatyta, kad tarnybiniai atlyginimai nuo 2000 m. sausio 1 d. apskaičiuojami taikant koeficientą 1,75.

11. Lietuvos Respublikos teisingumo ministras 1999 m. gruodžio 23 d. priėmė įsakymą Nr. 370 „Dėl priedų prie tarnybinių atlyginimų“, kuriuo apylinkių teismų teisėjams nuo 2000 m. sausio 3 d. iki 2000 m. gruodžio 31 d. nustatė 40 procentų tarnybinio atlyginimo dydžio priedą.

12. Seimas 2000 m. rugpjūčio 29 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymą. Šiame įstatyme buvo nustatyti valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų, kuriems netaikomas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, darbo užmokesčio dydžiai ir apmokėjimo sąlygos.

Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymu nustatytas darbo užmokestis valstybės politikams, teisėjams ir valstybės pareigūnams turėjo būti mokamas nuo 2006 m. sausio 1 d. (paminėtina, kad Seimo 2001 m. kovo 27 d. priimto Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsniu formuluotė „nuo 2006 m. sausio 1 d.“ buvo pakeista formuluote „pasibaigus pereinamajam laikotarpiui“). Iki tol skaičiuojant valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo užmokestį turėjo būti taikomos pereinamojo laikotarpio nuostatos, pagal kurias iki 2001 m. sausio 1 d. buvęs darbo užmokestis turėjo būti nuosekliai artinamas prie darbo užmokesčio, priklausančio pagal Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymą.

13. Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje buvo įtvirtinta, kad šio įstatymo nustatyti darbo užmokesčio dydžiai ir apmokėjimo sąlygos taikomi Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, Aukštesniojo administracinio teismo, apygardų teismų, apygardų administracinių teismų, miestų ir rajonų apylinkių teismų teisėjams. Taigi minėtas įstatymas buvo skirtas *inter alia* visų teismų sistemų teisėjų atlyginimų teisiniams santykiams reguliuoti.

14. Šio įstatymo 3 straipsnyje *inter alia* buvo nustatyta, kad teisėjų, t. y. visų teismų sistemų teisėjų, darbo užmokestis susideda iš pareiginės algos, priedo už išarnautus Lietuvos valstybei

metus ir vienkartinės priemokos.

14.1. Pažymėtina, kad Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme buvo įtvirtintas naujas institutas – priedas už išarnautus Lietuvos valstybei metus. Šiame kontekste paminėtina, kad iki šio įstatymo įsigaliojimo poįstatyminiuose teisės aktuose, kuriais buvo reguliuojami teisėjų atlyginimų santykiai, buvo įtvirtinti priedai už kvalifikacines klases, priemokos prie tarnybinių atlyginimų už išarnautus metus, priedai už išarnautus metus, priedai už išarnautą laiką. Minėtu įstatymu nustačius priedą už išarnautus Lietuvos valstybei metus iki šio įstatymo priėmimo teisėjams mokėtų priedų nebeliko.

Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 5 straipsnyje „Priedas už išarnautus Lietuvos valstybei metus“ buvo nustatyta, kad valstybės politikams, teisėjams ir valstybės pareigūnams mokamas priedas už išarnautus Lietuvos valstybei metus nuo 1990 m. kovo 11 d. valstybės ir savivaldybių institucijose bei įstaigose einant viešojo administravimo valstybės tarnautojų bei A ir B lygio paslaugų valstybės tarnautojų, taip pat Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 3 dalies 1–6 punktuose nurodytas pareigas.

Šios bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymą darbo advokatu laikotarpis nebuvo įskaitomas į išarnautus Lietuvos valstybei metus ir neturėjo įtakos priedo už išarnautus Lietuvos valstybei metus dydžiui.

14.2. Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 6 straipsnyje buvo nustatyta vienkartinės priemokos skyrimo tvarka: „Teisėjams ir valstybės pareigūnams metų pabaigoje už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis išmokama ne didesnė kaip pareiginės algos dydžio vienkartinė priemoka. Ji mokama neviršijant teisėjų ar valstybės pareigūnų darbo užmokesčiui teisės aktų nustatyta tvarka skirtų lėšų. Jeigu šių lėšų nepakanka, taip pat jei teisėjas ar valstybės pareigūnas institucijoje nėra išdirbęs visų metų, priemokos dydis perskaičiuojamas proporcingai esamoms darbo užmokesčio lėšoms arba dirbtam laikui tais metais.“

15. Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 7 straipsnyje buvo nustatyta įstatymo įgyvendinimo tvarka. Valstybės politikams, teisėjams ir valstybės pareigūnams nustatytas pereinamasis laikotarpis, kuriuo darbo užmokestis pasiekiamas laipsniškai, pereinamuoju laikotarpiu kiekvieną mėnesį valstybės politikui, teisėjui ar valstybės pareigūnui priklausantį darbo užmokestį apskaičiuojant pagal įstatyme pateiktas formules. Pereinamuoju laikotarpiu į valstybės politiką, teisėją ir valstybės pareigūną pareigas išrinktiems ar paskirtiems asmenims darbo užmokestis nustatomas ir apskaičiuojamas taip pat pagal nurodytas formules.

16. Pažymėtina, kad Seimo 2000 m. rugpjūčio 29 d. priimtas Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas, kuriuo buvo nustatyti teisėjų atlyginimai, reiškė,

kad jam įsigaliojus 1993 m. vasario 23 d. priimtu įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų“ Vyriausybei nustatytas pavedimas nustatyti teisėjų atlyginimus neteko galios. Atsižvelgiant į tai, kad Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymu teisėjų atlyginimų santykiai reguliuojami kitaip nei Vyriausybės nutarimuose, Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimu Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“ ir Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimu Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ nustatytas teisinis reguliavimas nebegaliojo.

17. Konstitucinis Teismas 2001 m. liepos 12 d. priėmė nutarimą, kuriuo pripažino, kad *inter alia* Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 1 punktas (2000 m. rugpjūčio 29 d., 2000 m. spalio 17 d., 2001 m. kovo 27 d. redakcijos), 7 straipsnio 5 dalis (2000 m. rugpjūčio 29 d., 2001 m. kovo 27 d. redakcijos), 7 straipsnio 6 dalies nuostata, įtvirtinanti pereinamąjį laikotarpį, ir šio įstatymo priedėlio II skirsnis „Teisėjų pareiginės algos“ tiek, kiek juose nustatomas teisėjų, kurių darbo užmokestis yra didesnis už šio įstatymo nustatytą darbo užmokestį, darbo užmokesčio mažinimas, prieštarauja Konstitucijai; minėto įstatymo 7 straipsnio 4 dalis tiek, kiek nustatyta, kad pereinamuoju laikotarpiu į teisėjo pareigas paskirtiems asmenims darbo užmokestis nustatomas ir apskaičiuojamas pagal tas šio įstatymo 7 straipsnio nuostatas ir formules, kurios nustato teisėjų atlyginimų mažinimą, prieštarauja Konstitucijai.

Šiame nutarime Konstitucinis Teismas nusprendė nutraukti pradėtą teiseną dėl Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“ ir Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikties Konstitucijai, nes nustatytas teisinis reguliavimas nebegaliojo.

18. Seimas 2002 m. sausio 24 d. priėmė Teismų įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriuo nauja redakcija išdėstė Lietuvos Respublikos teismų įstatymą. Naujos redakcijos įstatymas įsigaliojo 2002

m. gegužės 1 d. Teismų įstatymo 97 straipsnyje „Teisėjo darbo stažas“ (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta, kad teisėjo darbo stažas skaičiuojamas nuo asmens paskyrimo į bet kurio teismo teisėjo pareigas dienos (1 dalis); į teisėjo darbo stažą priedams apskaičiuoti, atostogų trukmei ir teisėjo pensijai nustatyti įskaitomas ir darbo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėju, prokuroru, prokuroro pavaduotoju, prokuratūros tardytoju, valstybiniu arbitru stažas, darbo valstybės tarnyboje stažas, taip pat asmenų, turinčių teisės krypties socialinių mokslų daktaro ar habilituoto daktaro laipsnį, pedagoginis darbo stažas (2 dalis).

Be to, paminėtina ir tai, kad Teismų įstatymo 96 straipsnio „Teisėjų darbo užmokestis“ 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) buvo nustatyta, jog „teisėjo darbo teisme metu draudžiama mažinti teisėjo darbo užmokestį, išskyrus šio Įstatymo numatytus atvejus, ar kitas socialines garantijas“.

19. Seimas 2002 m. kovo 14 d. priėmė Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą, kurio 8 straipsnyje „Teisėjų darbo stažo skaičiavimas“, įsigaliojusiame 2002 m. gegužės 1 d., nustatė:

„1. Teismų įstatymo 97 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė, kad teisėjo darbo stažas skaičiuojamas nuo asmens paskyrimo į bet kurio teismo teisėjo pareigas dienos, taikoma ir asmenims, nuo Lietuvos paskirtiems ar išrinktiems bet kokio tarptautinio teismo teisėjais.

2. Teismų įstatymo 100 straipsnio 1 dalyje nustatytą reikalavimą iki pensijos paskutinius penkerius metus dirbti teisėju atitinka ir nuo Lietuvos paskirtas ar išrinktas bet kokio tarptautinio teismo teisėjas.

3. Į Teismų įstatymo 97 straipsnio 2 dalyje bei 100 straipsnio 1 dalyje nurodytą teisėjo darbo stažą įskaitomas ir advokato darbo stažas. Įskaitant advokato darbo stažą teisėjo pensijai apskaičiuoti ir mokėti, taikomos 100 straipsnio 1 dalyje numatytos sąlygos.“

Taigi įsigaliojus naujos redakcijos Teismų įstatymui bei Teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymui į teisėjo darbo stažą priedams apskaičiuoti buvo įskaitomas ir darbo advokatu laikotarpis.

20. Seimas 2002 m. liepos 2 d. priėmė Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 97 ir 100 straipsnių pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu pakeitė 97 straipsnio 2 dalį. Teismų įstatymo 97 straipsnio 2 dalyje (2002 m. liepos 2 d. redakcija) buvo nustatyta, kad „į teisėjo darbo stažą priedams apskaičiuoti ir atostogų trukmei nustatyti įskaitomas ir darbo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėju, prokuroru, prokuroro pavaduotoju, prokuratūros tardytoju, valstybiniu arbitru stažas, darbo valstybės tarnyboje stažas, taip pat asmenų, turinčių teisės krypties socialinių mokslų daktaro ar habilituoto daktaro laipsnį, pedagoginis darbo stažas“. Taigi palyginus Teismų įstatymo 97 straipsnio 2 dalyje (2002 m. liepos 2 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Teismų įstatymo 97 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) matyti, kad

santykiai, susiję su teisėjų darbo stažo teisėjo pensijai nustatyti apskaičiavimu, nebebuvo reguliuojami. Šie santykiai reguliuojami 2002 m. liepos 2 d. priimtu Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymu.

21. Seimas 2002 m. liepos 5 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 2, 3, 6 straipsnių ir įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymą, kuriuo pakeitė Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo *inter alia* 3 straipsnio 1 dalį ir nustatė, kad valstybės politikų ir teisėjų darbo užmokestis susideda iš pareiginės algos ir priedo už išstarnautus Lietuvos valstybei metus. Šis įstatymas įsigaliojo 2002 m. rugpjūčio 1 d. Taigi įsigaliojus šiam įstatymo pakeitimo įstatymui Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme (2002 m. liepos 5 d. redakcija) nebeliko teisinio reguliavimo, pagal kurį teisėjams galėjo būti mokamos vienkartinės priemokos.

22. Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas ne kartą buvo keičiamas, tačiau šiai konstitucinės justicijos bylai reikšmingų pakeitimų padaryta nebuvo.

23. Teismų taryba 2004 m. balandžio 2 d. priėmė nutarimą Nr. 207 „Dėl pritarimo darbo grupės parengtai Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodikai“, kuriuo pritarė darbo grupės parengtai Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodikai. Ši metodika buvo skirta teisėjų atlyginimams apskaičiuoti po Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimo įsigaliojimo Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymui galiojant ne visa apimtimi, o tiek, kiek jis neprieštarauja Konstitucijai.

24. Seimas 2008 m. liepos 3 d. priėmė Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 33, 34, 36, 38, 39, 42, 43, 47, 51, 55¹, 57, 61, 63, 64, 69¹, 81 straipsnių, IX skyriaus pavadinimo, 83, 84, 85, 86, 90, 98, 101, 103 straipsnių, XII skyriaus antrojo skirsnio pavadinimo, 106, 107, 108, 119, 120, 122, 124, 127, 128, 129 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 89, 109, 110, 111, 112, 125 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo papildymo 53¹, 53² straipsniais ir IX skyriaus trečiuoju skirsniu įstatymą, kurio 47 straipsniu pripažino netekusiu galios *inter alia* 2002 m. kovo 14 d. priimtą Teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą.

Minėto 2008 m. liepos 3 d. priimto įstatymo 46 straipsnyje „Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas“ *inter alia* buvo nustatyta, kad „teisėjams, kuriems iki šio įstatymo įsigaliojimo buvo nustatytos ilgesnės atostogos ir (arba), atsižvelgiant į jų stažą, didesnis pareiginės algos priedas ir (arba) kitos socialinės garantijos, šios garantijos nemažinamos“.

Šis įstatymas buvo keičiamas, tačiau minėta nuostata nebuvo pakeista.

25. Seimas 2008 m. lapkričio 6 d. priėmė Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 96, 97 ir 101 straipsnių pakeitimo įstatymą. Pažymėtina, kad po šio pakeitimo Teismų įstatymo 97 straipsnyje buvęs nustatytas teisėjų darbo stažas atostogų trukmei nustatyti ir priedams už išstarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti reguliuojamas Seimo tą pačią dieną priimtu

Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymu.

26. Seimas 2008 m. lapkričio 6 d. priėmė Teisėjų atlyginimų įstatymą, kuris įsigaliojo 2008 m. lapkričio 15 d. Šio įstatymo 1 straipsnyje įtvirtinta, kad šis įstatymas nustato teisėjų atlyginimų dydžius ir jų skaičiavimo tvarką.

27. Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnyje „Teisėjų atlyginimas“ nustatyta:

„1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimas apskaičiuojamas atitinkamą atlyginimo koeficientą, nustatytą šio įstatymo priedėlyje, padauginus iš bazinio dydžio.

2. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų pirmininkų, jų pavaduotojų, skyrių pirmininkų ir teisėjų (toliau – bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjai) atlyginimas susideda iš:

1) pareiginės algos;

2) priedo už iš tarnautus Lietuvos valstybei metus.

3. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų pareiginė alga apskaičiuojama atitinkamos pareiginės algos koeficientą, nustatytą šio įstatymo priedėlyje, padauginus iš bazinio dydžio.

4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimas ir bendrosios kompetencijos bei specializuotų teismų teisėjų pareiginė alga apvalinama vadovaujantis bendromis skaičių apvalinimo taisyklėmis taip, kad paskutinis skaitmuo būtų 0 arba 5.

5. Duomenys apie teisėjų atlyginimus yra vieši. Šie duomenys teikiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka.“

28. Taigi įstatyme įtvirtinta, kad bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų pirmininkų, jų pavaduotojų, skyrių pirmininkų ir teisėjų atlyginimas susideda iš dviejų sudedamųjų dalių – pareiginės algos ir priedo už iš tarnautus Lietuvos valstybei metus.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Teisėjų atlyginimų įstatyme, kitaip nei Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme, nenustatytos Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimų sudedamosios dalys. Teisėjų atlyginimų įstatyme įtvirtinta, kad Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimas apskaičiuojamas atitinkamą atlyginimo koeficientą padauginus iš bazinio dydžio.

29. Pažymėtina, kad Teisėjų atlyginimų įstatyme, kaip ir Seimo 2000 m. rugpjūčio 29 d. priimtame Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme, įtvirtintas priedo už iš tarnautus Lietuvos valstybei metus institutas.

30. Teisėjų atlyginimų įstatymo 5 straipsnyje reguliuojamas teisėjų atlyginimų priedų už iš tarnautus Lietuvos valstybei metus mokėjimas:

„1. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams mokamas priedas už

ištarnautus Lietuvos valstybei metus nuo 1990 m. kovo 11 d. einant pareigas, nurodytas Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 1–4 dalyse ir 5 dalies 1–4 punktuose (išskyrus savivaldybės tarybos narius, kurie nebuvo merais ir mero pavaduotojais). Į ištarnautus metus įskaitomi laikotarpiai, nurodyti minėto įstatymo 42 straipsnio 1 dalyje, apskaičiuoti pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisykles.

2. Priedą už ištarnautus valstybei metus sudaro 3 procentai teisėjo pareiginės algos už kiekvienus trejus metus, tačiau priedo dydis neturi viršyti 30 procentų pareiginės algos.“

31. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (1999 m. liepos 8 d. redakcija) 4 straipsnyje „Įstatymo taikymas“ (2010 m. birželio 22 d. redakcija) nustatyta:

„1. Šis Įstatymas be išlygų taikomas valstybės tarnautojams, išskyrus statutinius valstybės tarnautojus.

2. Statutiniams valstybės tarnautojams šio Įstatymo 15 straipsnis, 16 straipsnio 4 ir 6 dalys, 16¹ straipsnis, 17 straipsnis, 18¹ straipsnis, 19 straipsnis, 28 straipsnis, 29 straipsnio 5 ir 6 dalys, 31 straipsnis, 31¹ straipsnis, 32 straipsnis, 33 straipsnis, 38¹ straipsnis, 39 straipsnio 1 dalis, 43 straipsnio 5 dalies 9 punktas ir šio Įstatymo VI skyrius taikomi be išlygų. Kitos šio Įstatymo nuostatos statutiniams valstybės tarnautojams taikomos tiek, kiek jų statuso nereglamentuoja statutai ar Diplomatinių tarnybos įstatymas.

3. Seimo ar Respublikos Prezidento paskirtiems valstybės institucijų ir įstaigų vadovams, kitiems Seimo ar Respublikos Prezidento paskirtiems valstybės pareigūnams, Vyriausybės įstaigų vadovams ir Vyriausybės priimamiems kitiems šių įstaigų pareigūnams taikoma šio Įstatymo 33 straipsnio 3 dalis. Šiems valstybės pareigūnams, išskyrus tuos, kurių kasmetines atostogas reglamentuoja specialūs įstatymai, taip pat taikomas šio Įstatymo 36 straipsnis. Valstybės saugumo departamento generaliniam direktoriui, jo pavaduotojams, Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriui ir jo pavaduotojams bei policijos generaliniam komisariui taikomos šio Įstatymo VI skyriaus nuostatos. Respublikos Prezidento kanceliarijos kancleriui šis Įstatymas taikomas be išlygų, o Seimo kancleriui – su Seimo statute numatytais taisyklėmis.

4. Seimo ar Respublikos Prezidento paskirtiems valstybinių (nuolatinių) komisijų ir tarybų pirmininkams, jų pavaduotojams ir nariams, taip pat pagal specialius įstatymus įsteigtų komisijų, tarybų, fondų valdybų pirmininkams ir nariams, taikoma tik šio Įstatymo 33 straipsnio 3 dalis. Šiems valstybės pareigūnams, išskyrus tuos, kurie tik periodiškai dalyvauja šioje dalyje nurodytų komisijų, tarybų, fondų valdybų posėdžiuose, taip pat taikomas šio Įstatymo 36 straipsnis.

5. Šis Įstatymas netaikomas:

- 1) valstybės politikams;
- 2) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir kitų teismų teisėjams, prokurorams;

3) Lietuvos banko valdybos pirmininkui, jo pavaduotojams, valdybos nariams ir kitiems Lietuvos banko tarnautojams;

4) profesinės karo tarnybos kariams;

5) valstybės ir savivaldybių įmonių darbuotojams;

6) viešųjų įstaigų darbuotojams;

7) darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis ir gaunantiems darbo užmokestį iš valstybės ir savivaldybių biudžetų ir valstybės pinigų fondų.“

32. Taigi Teisėjų atlyginimų įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnyje (2010 m. birželio 22 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu pažymėtina, kad bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams mokamas priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus nuo 1990 m. kovo 11 d. einant valstybės tarnautojo, statutinio valstybės tarnautojo, Seimo ar Respublikos Prezidento paskirto valstybės institucijos ar įstaigos vadovo, kito Seimo ar Respublikos Prezidento paskirto valstybės pareigūno, Vyriausybės įstaigos vadovo, Vyriausybės priimamo kito šios įstaigos pareigūno, Valstybės saugumo departamento generalinio direktoriaus, jo pavaduotojo, Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus, jo pavaduotojo, policijos generalinio komisaro, Respublikos Prezidento kanceliarijos kanclerio, Seimo kanclerio, Seimo ar Respublikos Prezidento paskirto valstybinės (nuolatinės) komisijos ar tarybos pirmininko, jo pavaduotojo ar nario, taip pat pagal specialų įstatymą įsteigtos komisijos, tarybos, fondo valdybos pirmininko ar nario, valstybės politiko, Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ar kito teismo teisėjo, prokuroro, Lietuvos banko valdybos pirmininko, jo pavaduotojo, valdybos nario ar kito Lietuvos banko tarnautojo, profesinės karo tarnybos kario pareigas.

Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. kovo 20 d. nutarimuose yra konstatavęs, kad valstybės tarnautojais laikytini tie valstybės ar savivaldybių institucijose dirbantys asmenys, kurie priima sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir (arba) teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvauja tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir (arba) kontroliuojant jų vykdymą ir kt.).

Apibendrinant pažymėtina, kad priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams mokamas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus nuo 1990 m. kovo 11 d. einant pareigas valstybės ar savivaldybių institucijose. Šis priedas yra apskaičiuojamas ir mokamas ne tik tiems teisėjams, kurie tam tikrą laikotarpį dirbo teisėjais teismuose, bet ir tiems, kurie ėjo valstybės tarnautojo, pareigūno pareigas kitose atitinkamose valstybės ar savivaldybių institucijose.

Taip pat pažymėtina, kad Teisėjų atlyginimų įstatyme Konstitucinio Teismo teisėjams, kitaip nei bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams, priedai už išstarnautus

Lietuvos valstybei metus nėra nustatyti.

33. Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad Seimas 2008 m. lapkričio 6 d. priėmė Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 16 straipsnio pakeitimo įstatymą, kuriuo *inter alia* panaikino anksčiau galiojusias nuostatas, kad Konstitucinio Teismo teisėjui mokamas 30 procentų didesnis negu Aukščiausiojo Teismo teisėjo maksimalus atlyginimas ir kad Konstitucinio Teismo pirmininkas ir laikinai jo pareigas einantis teisėjas gauna 10 procentų didesnę atlyginimą negu Konstitucinio Teismo teisėjo atlyginimas, taip pat nustatė, kad Konstitucinio Teismo pirmininko ir teisėjų atlyginimą nustato Teisėjų atlyginimų įstatymas.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo įstatymo 16 straipsnio (2008 m. lapkričio 6 d. redakcija) atitiktis Konstitucijai nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje.

34. Vienkartinės priemokos mokėjimas reguliuojamas Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnyje:

„1. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams metų pabaigoje už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis atliekant teisėjo funkcijas, nurodytas Baudžiamojo proceso kodekse, Civilinio proceso kodekse bei kituose įstatymuose, išmokama ne didesnė kaip pareiginės algos dydžio vienkartinė priemoka. Ji mokama neviršijant atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme teismui nustatytų asignavimų darbo užmokesčiui. Jeigu šių lėšų nepakanka, taip pat jei teisėjas institucijoje nėra išdirbęs visų metų, priemokos dydis perskaičiuojamas proporcingai esamoms darbo užmokesčio lėšoms ir tais metais dirbtam laikui.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytų priemokų dydžių nustatymo ir išmokėjimo sąlygas ir tvarką nustato Teisėjų taryba.“

35. Pažymėtina, kad Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatytas atlyginimo bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis atliekant teisėjo funkcijas, nurodytas Baudžiamojo proceso kodekse, Civilinio proceso kodekse bei kituose įstatymuose, ribojimas: už minėtą darbą metų pabaigoje išmokama ne didesnė kaip pareiginės algos dydžio vienkartinė priemoka, kuri negali viršyti nustatytų asignavimų darbo užmokesčiui, o jeigu lėšų nepakanka, taip pat jei teisėjas institucijoje nėra išdirbęs visų metų, priemokos dydis perskaičiuojamas proporcingai esamoms darbo užmokesčio lėšoms ir tais metais dirbtam laikui.

Taip pat pažymėtina, kad Teisėjų atlyginimų įstatyme Konstitucinio Teismo teisėjams, kitaip nei bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams, vienkartinės priemokos nėra nustatytos. Paminėtina, kad gali susidaryti tokios situacijos, kad vykdant kai kurias Konstitucinio Teismo teisėjų funkcijas, siekiant nepažeisti Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytų terminų,

Konstitucinio Teismo teisėjams gali reikėti dirbti poilsio ar švenčių dienomis. Antai pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 77 straipsnį paklausimas dėl rinkimų įstatymų pažeidimo turi būti išnagrinėtas ne vėliau kaip per septyniasdešimt dvi valandas nuo jo įteikimo Konstituciniam Teismui; į šį terminą įskaitomos ir nedarbo dienos.

36. Šiame kontekste pažymėtina, jog Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 98 straipsnyje buvo nustatyta, kad teisėjams už pareigų vykdymą po darbo valandų, poilsio ir švenčių dienomis atliekant teisėjo funkcijas, nurodytas Baudžiamojo proceso kodekse, Civilinio proceso kodekse bei kituose įstatymuose, gali būti kompensuojama suteikiant iki 14 kalendorinių dienų papildomų mokamų kasmetinių atostogų. Ši nuostata negalioja nuo 2008 m. rugsėjo 1 d.

37. Minėta, kad Teismų tarybos 2004 m. balandžio 2 d. nutarimu Nr. 207 „Dėl pritarimo darbo grupės parengtai Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodikai“ buvo pritarta darbo grupės parengtai Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodikai, kuri buvo skirta teisėjų atlyginimams apskaičiuoti po Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimo įsigaliojimo Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymui galiojant ne visa apimtimi, o tiek, kiek jis neprieštarauja Konstitucijai. Pažymėtina, kad pagal šią metodiką teisėjų atlyginimai buvo skaičiuojami iki pat Teisėjų atlyginimų įstatymo įsigaliojimo.

Palyginus Teisėjų atlyginimų įstatyme nustatytus ir pagal Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodiką apskaičiuotus teisėjų atlyginimų dydžius pažymėtina, kad priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą teisėjų atlyginimo pagrindinė sudedamoji dalis – teisėjų pareiginė alga padidėjo.

Taip pat pažymėtina, kad pagal Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodiką viena sudedamųjų teisėjo atlyginimo dalių buvo teisėjų tarnybinių atlyginimų priedas už išstarnautą laiką, kuris galėjo siekti iki 75 procentų teisėjo tarnybinio atlyginimo, o Teisėjų atlyginimų įstatyme yra nustatyta teisėjo atlyginimo dalis – priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus, sudarantis 3 procentus teisėjo pareiginės algos už kiekvienus trejus metus, tačiau priedo dydis neturi viršyti 30 procentų pareiginės algos. Taigi matyti, kad priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą teisėjo atlyginimo sudedamosios dalies – priedo santykinis dydis sumažėjo.

Iš teisėjų atlyginimų dydžių apskaičiavimų pagal Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodiką ir pagal Teisėjų atlyginimų įstatymą matyti, kad teisėjų atlyginimas – pareiginės algos ir priedo suma – priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą padidėjo.

38. Minėti Teisėjų atlyginimų įstatymo straipsniai keičiami ir (ar) papildomi nebuvo.

IV

Dėl Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 5 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Kaip minėta, Konstitucinis Teismas tirs, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis tiek, kiek darbo advokatu laikotarpis nėra įskaitomas į stažą priedui už išstarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų pirmininkų, jų pavaduotojų, skyrių pirmininkų ir teisėjų <...> atlyginimas susideda iš:

- 1) pareiginės algos;
- 2) priedo už išstarnautus Lietuvos valstybei metus.“

Taigi Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teisėjų atlyginimą sudaro dvi sudedamosios dalys. Viena tokių sudedamųjų dalių – priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus įtvirtinta *inter alia* Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punkte.

3. Teisėjų atlyginimų įstatymo 5 straipsnyje nustatyta:

„1. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams mokamas priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus nuo 1990 m. kovo 11 d. einant pareigas, nurodytas Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 1–4 dalyse ir 5 dalies 1–4 punktuose (išskyrus savivaldybės tarybos narius, kurie nebuvo merais ir mero pavaduotojais). Į išstarnautus metus įskaitomi laikotarpiai, nurodyti minėto įstatymo 42 straipsnio 1 dalyje, apskaičiuoti pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisykles.

2. Priedą už išstarnautus valstybei metus sudaro 3 procentai teisėjo pareiginės algos už kiekvienus trejus metus, tačiau priedo dydis neturi viršyti 30 procentų pareiginės algos.“

4. Pareiškėjai savo abejones dėl Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 5 straipsnio 1 dalies tiek, kiek darbo advokatu laikotarpis nėra įskaitomas į stažą priedui už išstarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti, atitikties Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui grindžia tuo, kad, pasak jų, ginčijamas teisinis reguliavimas sudarė prielaidas sumažėti advokato darbo stažą turinčių teisėjų pareiginių algų priedams.

4.1. Minėta, kad Teismų tarybos 2004 m. balandžio 2 d. nutarimu Nr. 207 „Dėl pritarimo darbo grupės parengtai Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodikai“ buvo pritarta darbo grupės parengtai Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodikai, kuri buvo skirta teisėjų atlyginimams apskaičiuoti įsigaliojus Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimui Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymui galiojant ne visa apimtimi, o tiek, kiek jis neprieštarauja Konstitucijai; pagal šią metodiką teisėjų atlyginimai buvo skaičiuojami iki pat Teisėjų atlyginimų įstatymo įsigaliojimo 2008 m. lapkričio 15 d.

Minėta, jog palyginus Teisėjų atlyginimų įstatyme nustatytus ir pagal Teisėjų darbo

užmokesčio apskaičiavimo metodiką apskaičiuotus teisėjų atlyginimų dydžius matyti, kad teisėjų atlyginimo pagrindinė sudedamoji dalis – teisėjų pareiginė alga priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą padidėjo.

Taip pat minėta, kad pagal Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodiką viena sudedamųjų teisėjo atlyginimo dalių buvo teisėjų tarnybinių atlyginimų priedas už išstarnautą laiką, kuris galėjo siekti iki 75 procentų teisėjo tarnybinio atlyginimo, o Teisėjų atlyginimų įstatyme yra nustatyta teisėjo atlyginimo dalis – priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus, sudarantis 3 procentus teisėjo pareiginės algos už kiekvienus trejus metus, tačiau priedo dydis neturi viršyti 30 procentų pareiginės algos. Taigi matyti, kad priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą teisėjo atlyginimo sudedamosios dalies – priedo santykinis dydis sumažėjo.

Minėta, jog iš teisėjų atlyginimų dydžių apskaičiavimų pagal Teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimo metodiką ir pagal Teisėjų atlyginimų įstatymą matyti, kad teisėjų atlyginimas – pareiginės algos ir priedo suma – priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą padidėjo.

4.2. Vertinant ginčijamą teisinį reguliavimą pareiškėjo nurodytu aspektu atsižvelgtina į įstatymų leidėjo ketinimus, užfiksuotus *travaux préparatoires*, iš kurių matyti, kad Teisėjų atlyginimų įstatymu siekta nustatyti naujus Konstitucinio Teismo pirmininko ir teisėjų atlyginimų koeficientus, apskaičiuojamus pagal tuo metu teisėjams faktiškai mokėtą atlyginimą. Teisėjų atlyginimų įstatymu taip pat siekta nustatyti naujus bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, apygardų teismų, apygardų administracinių teismų) teisėjų pareiginių algų koeficientus, apskaičiuotus pagal tuo metu teisėjams faktiškai mokėtų atlyginimų maksimalius dydžius bei įvertinus tai, kad šiems teisėjams nustatytas priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus.

4.3. Specialistės šioje konstitucinės justicijos byloje pabrėžė, kad priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą sumažėjo teisėjų atlyginimo dalis – priedas, tačiau iš esmės padidėjo teisėjų atlyginimo pagrindinė dalis – pareiginė alga. Taigi, specialisčių tvirtinimu, teisėjų atlyginimai įsigaliojus Teisėjų atlyginimų įstatymui ne sumažėjo, o priešingai – padidinus pareiginę algą, kuri sudaro pagrindinę teisėjų atlyginimo dalį, padidėjo.

4.4. Be to, pažymėtina ir tai, kad ir pareiškėjai, ginčydami Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 5 straipsnio 1 dalies atitiktį Konstitucijai, teigia, kad priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą sumažėjo advokato darbo stažą turinčių teisėjų pareiginių algų priedai, tačiau nenurodo, jog priėmus šį įstatymą būtų sumažėję teisėjų atlyginimai.

4.5. Taigi nėra pagrindo teigti, kad priėmus Teisėjų atlyginimų įstatymą ir į stažą priedui už išstarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti neįskaitant darbo advokatu laikotarpio teisėjų atlyginimai sumažėjo.

5. Minėta, kad teisėjas, kuriam tenka pareiga nagrinėti visuomenėje kylančius konfliktus, taip pat asmens konfliktus su valstybe, turi būti ne tik aukštos profesinės kvalifikacijos bei nepriekaištingos reputacijos, bet ir materialiai nepriklausomas, saugus dėl savo ateities; teisėjo atlyginimo ir kitų socialinių (materialinių) garantijų konstitucinės apsaugos imperatyvas kyla iš Konstitucijoje (*inter alia* jos 109 straipsnyje) įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, kuriuo siekiama teisingumą vykdančius teisėjus apsaugoti tiek nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių poveikio, tiek nuo kitų valdžios įstaigų ir pareigūnų, politinių ir visuomeninių organizacijų, komercinių ūkinių struktūrų, kitų juridinių ir fizinių asmenų įtakos; valstybei tenka pareiga nustatyti tokį teisėjo atlyginimą, kuris atitiktų teisminės valdžios ir teisėjo statusą, vykdomas funkcijas ir atsakomybę.

5.1. Minėta ir tai, kad Konstitucija draudžia mažinti teisėjų atlyginimus ir kitas socialines (materialines) garantijas; bet kokie mėginimai mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines (materialines) garantijas arba teismų finansavimo ribojimas traktuotini kaip kėsینimasis į teisėjų ir teismų nepriklausomumą; teisėjas, kaip ir kiekvienas asmuo, turi teisę ginti savo teises, teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius.

5.2. Minėta, jog Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad sąvoka „teisėjo atlyginimas“ apima visas išmokas, mokamas teisėjui iš valstybės biudžeto. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas santykius, susijusius su teisėjų atlyginimų nustatymu, gali įtvirtinti, jog atlyginimas – teisėjo socialinė (materialinė) garantija – susideda ne iš vienos, o iš kelių sudedamųjų dalių, *inter alia* pareiginės algos, priedų, priemokų, taip pat kad pagal Konstituciją kurios nors teisėjo atlyginimo sudedamosios dalies mažinimas didinant kitą teisėjo atlyginimo sudedamąją dalį, kai pats teisėjo atlyginimas nemažėja, nereiškia teisėjo atlyginimo, kaip teisėjo socialinės (materialinės) garantijos, mažinimo.

6. Minėta, kad pareiškėjas abejoja, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas ir 5 straipsnio 1 dalis neprieštarauja *inter alia* Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, nes, pasak pareiškėjo, į stažą priedams už išstarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti neįskaitant darbo advokatu laikotarpio advokatais dirbę teisėjai yra diskriminuojami.

6.1. Pažymėtina, kad priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus yra susijęs su valstybės tarnybos institutu, priklausomas nuo jo ypatumų. Kaip minėta, šis priedas yra apskaičiuojamas ir mokamas ne tik tiems teisėjams, kurie tam tikrą laikotarpį dirbo teisėjais teismuose, bet ir tiems, kurie ėjo valstybės tarnautojo, pareigūno pareigas kitose atitinkamose valstybės ar savivaldybių institucijose.

Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime yra konstatavęs, kad „valstybės (valstybinės) institucijos“ sąvoka yra bendrinė, ji apima įvairias valstybės institucijas, per kurias

valstybė vykdo savo funkcijas. Valstybės institucijos sudaro sistemą. Ši valstybės institucijų sistema yra įtvirtinta įvairios teisinės galios teisės aktais. Vienos valstybės institucijos yra *expressis verbis* išvardytos Konstitucijoje, kitos valstybės institucijos pagal Konstituciją turi būti nustatytos įstatymu.

Konstitucijoje yra *expressis verbis* išvardytos įvairios valstybės institucijos: Seimas; Respublikos Prezidentas; Vyriausybė; Konstitucinis Teismas; Aukščiausiasis Teismas, Apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai; Seimo kontrolieriai; Valstybės kontrolė; Lietuvos bankas; Valstybės gynimo taryba; kariuomenės vadas; Generalinė prokuratūra; Vyriausioji rinkimų komisija. Kai kurios valstybės institucijos Konstitucijoje yra įtvirtintos nenurodant tikslių jų pavadinimų: ministerijos; saugumo tarnyba; speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija, patarianti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų; teritorinės prokuratūros; Vyriausybės atstovai, prižiūrintys, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus. Konstitucijoje yra numatytos ir tokios valstybės institucijos, kurios gali būti steigiamos Seimo priimamais įstatymais: kontrolės institucijos; Vyriausybės įstaigos; specializuoti teismai administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

6.2. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad advokatų veikla yra tam tikra asmens savarankiška profesinė veikla, susijusi su atitinkamų teisinių paslaugų teikimu, kuri negali būti tapatinama su valstybės tarnautojo ar pareigūno pareigų ėjimu valstybės ar savivaldybių institucijose, *inter alia* su valstybės tarnyba.

Pažymėtina ir tai, kad advokatams už teikiamas teises paslaugas apmoka klientai, o asmenims, dirbantiems valstybės ar savivaldybių institucijose, už tarnybą valstybei atlyginama iš valstybės (savivaldybių) biudžeto.

Taigi advokatai nuo minėtų asmenų, kurių darbas yra įskaitomas į stažą teisėjo atlyginimo sudedamajai daliai – priedui už išstarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti, skiriasi ir tuo aspektu, kad advokatai negali būti laikomi dirbančiais valstybės ar savivaldybių institucijose. Taigi tarp advokatų ir asmenų, dirbančių valstybės ar savivaldybių institucijose, yra tokių skirtumų, kurie objektyviai pateisina teisinį reguliavimą, nustatantį, kad darbo advokatu laikotarpis, kitaip nei asmenų, dirbusių valstybės ar savivaldybių institucijose, darbo stažas, nėra įskaitomas į stažą priedui už išstarnautus Lietuvos valstybei metus gauti.

6.3. Minėta, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia galimybės įstatymu nustatyti nevienodą, diferencijuotą teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, atžvilgiu, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą.

7. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis tiek, kiek darbo advokatu laikotarpis nėra įskaitomas į stažą priedui už ištarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

V

Dėl Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Minėta, kad pareiškėjai abejoja, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis tiek, kiek ribojama teisėjų teisė gauti teisingą atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių ir poilsio dienomis, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“, 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Minėta, kad Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnyje „Vienkartinė priemoka“ nustatyta:

„1. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams metų pabaigoje už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis atliekant teisėjo funkcijas, nurodytas Baudžiamojo proceso kodekse, Civilinio proceso kodekse bei kituose įstatymuose, išmokama ne didesnė kaip pareiginės algos dydžio vienkartinė priemoka. Ji mokama neviršijant atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme teismui nustatytų asignavimų darbo užmokesčiui. Jeigu šių lėšų nepakanka, taip pat jei teisėjas institucijoje nėra išdirbęs visų metų, priemokos dydis perskaičiuojamas proporcingai esamoms darbo užmokesčio lėšoms ir tais metais dirbtam laikui.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytų priemokų dydžių nustatymo ir išmokėjimo sąlygas ir tvarką nustato Teisėjų taryba.“

3. Minėta, kad Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatytas atlyginimo teisėjams už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis atliekant teisėjo funkcijas, nurodytas Baudžiamojo proceso kodekse, Civilinio proceso kodekse bei kituose įstatymuose, ribojimas: už minėtą darbą metų pabaigoje išmokama ne didesnė kaip pareiginės algos dydžio vienkartinė priemoka, kuri negali viršyti nustatytų asignavimų darbo užmokesčiui, o jeigu lėšų nepakanka, taip pat jei teisėjas institucijoje nėra išdirbęs visų metų, priemokos dydis perskaičiuojamas proporcingai esamoms darbo užmokesčio lėšoms ir tais metais dirbtam laikui.

4. Pažymėtina, kad Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų nuostatų negalima traktuoti kaip teisėjo darbo vykdant funkcijas, kurios turėtų būti atliekamos darbo

dienomis įprastiniu teisėjo darbo laiku, apmokėjimo tvarkai reguliuoti skirtų teisės normų.

Tačiau kartu pažymėtina, kad iš Konstitucijos ir įstatymų kyla ir tokios teisėjų funkcijos, kurias vykdydamas teisėjas turi dirbti viršvalandžius, poilsio bei švenčių dienomis: antai pagal Konstitucijos 20 straipsnio 3 dalį nusikaltimo vietoje sulaikytas asmuo per keturiasdešimt aštuonias valandas turi būti pristatytas į teismą, kur sulaikytajam dalyvaujant sprendžiamas sulaikymo pagrindumas; apklausiant suimtą asmenį Baudžiamojo proceso kodekso 123 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, skiriant suėmimą Baudžiamojo proceso kodekso 124 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka toks asmuo per keturiasdešimt aštuonias valandas turi būti pristatytas ikiteisminio tyrimo teisėjui, kuris jį apklausia dėl suėmimo pagrindumo ir priima dėl to atitinkamą sprendimą; pagal Civilinio proceso kodekso 148 straipsnį prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo teismas išsprendžia ne vėliau kaip per tris dienas nuo jo gavimo. Iš Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų, Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų, Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų, Lietuvos Respublikos referendumo įstatymų teismams kyla pareiga kai kuriuos skundus, susijusius su rinkimų ir referendumų teisiniais santykiais, išnagrinėti per keturiasdešimt aštuonias valandas.

5. Pažymėtina, kad pagal ginčijamą teisinį reguliavimą galimos tokios situacijos, kai teisėjams, atliekant minėtas teisėjo funkcijas dirbusiems viršvalandžius, poilsio bei švenčių dienomis, pagal Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalį išmokėtinos vienkartinės priemokos nėra proporcingos jų išdirbtam laikui, jos yra ribojamos; taigi galimi tokie atvejai, kai už minėtą teisėjų darbą jiems nėra atlyginama arba atlyginama neteisingai.

6. Vertinant Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalį taip pat pažymėtina, kad joje nustatytas teisinis reguliavimas užkerta kelią individualizuoti teisėjų vienkartinės priemokas pagal jų dirbtus viršvalandžius, darbą poilsio bei švenčių dienomis.

7. Minėta, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 48 straipsnio 1 dalį, negali būti tokios situacijos, kad teisėjui, vykdančiam Baudžiamojo proceso kodekse, Civilinio proceso kodekse ir kituose įstatymuose nurodytas teisėjo funkcijas, kurios turi būti vykdomos po darbo valandų, poilsio bei švenčių dienomis, būtų nemokama arba už šį darbą nebūtų apmokama teisingai.

Vadinasi, pagal Konstituciją, *inter alia* jos 48 straipsnio 1 dalį, konstitucinį teisinės valstybės principą, turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį teisėjams, vykdančiams Baudžiamojo proceso kodekse, Civilinio proceso kodekse bei kituose įstatymuose nurodytas teisėjo funkcijas, būtų teisingai atlyginama už darbą dirbant viršvalandžius, poilsio bei švenčių dienomis.

8. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis tiek, kiek ribojama teisėjų teisė gauti teisingą atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių ir poilsio dienomis, prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“, konstituciniam

teisinės valstybės principui.

9. Konstitucinis Teismas, šiame nutarime konstatavęs, kad Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis tiek, kiek ribojama teisėjų teisė gauti teisingą atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių ir poilsio dienomis, prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“, konstituciniam teisinės valstybės principui, toliau netirs, ar Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis tiek, kiek ribojama teisėjų teisė gauti teisingą atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių ir poilsio dienomis, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 5 straipsnio 1 dalis (Žin., 2008, Nr. 131-5022) tiek, kiek darbo advokatu laikotarpis nėra įskaitomas į stažą priedui už ištarnautus Lietuvos valstybei metus apskaičiuoti, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis (Žin., 2008, Nr. 131-5022) tiek, kiek ribojama teisėjų teisė gauti teisingą atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių ir poilsio dienomis, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Ramutė Ruškytė

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis